

tjenestemand som politiagent. Dette er tillige forudsat i Østre Landsrets utrykte dom af 20. oktober 1989 i sag nr. 211/1989 (Sultan-sagen).

Det må antages, at også andre udenlandske tjenestemænd, der udøver politimyndighed, efter gældende ret vil kunne virke som agenter. I visse lande udøver eksempelvis toldembedsmænd politimyndighed, og sådanne tjenestemænd vil således også være omfattet af begrebet "polititjenestemænd" i § 754 b, stk. 2.

2.1.4. Enhver har som udgangspunkt pligt til at afgive forklaring for retten som vidne, jf. retsplejelovens § 168.

Vidnepligten begrænses blandt andet af vidnefritagelsesreglen i § 171, hvorefter der i visse nærmere angivne tilfælde ikke er pligt at afgive forklaring. Således har en parts nærmeste ikke pligt til at afgive vidneforklaring, jf. § 171, stk. 1. Et vidne har endvidere ikke vidnepligt, hvis forklaringen antages at ville udsætte vidnet selv for straf eller tab af velfærd (nr. 1), udsætte vidnets nærmeste for straf eller tab af velfærd (nr. 2) eller påføre vidnet selv eller vidnets nærmeste anden væsentlig skade (nr. 3), jf. § 171, stk. 2.

Retten kan dog pålægge vidnet at afgive forklaring i de i stk. 1 og stk. 2, nr. 2 og 3, nævnte tilfælde, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettigede dertil, jf. § 171, stk. 3.

Bestemmelsen i § 171, stk. 4, omhandler den særlige situation, hvor en politiagent ønskes ført som vidne. Efter bestemmelsen kan retten – selv om den i stk. 2, nr. 3, nævnte fritagelsesgrund om, at forklaringen vil påføre vidnet selv eller hans nærmeste væsentlig skade, er til stede – pålægge vidnet at afgive forklaring, såfremt vidnet har udført foranstaltninger som nævnt i § 754 a, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettigede dertil.

Den selvstændige betydning af retsplejelovens § 171, stk. 4, består i, at den udvider det område, hvor retten kan pålægge et vidne at afgive forklaring efter stk. 3, idet den i stk. 3 nævnte betingelse "når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald", i stk. 4 er erstattet af "såfremt vidnet har udført foranstaltninger som nævnt i § 754 a." Det er dog også efter stk. 4 en betingelse, at "sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet" berettiger påleggelsen af vidnepligt.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 171, stk. 4, svarer til Strafferetsplejeudvalgets forslag, jf. betænkning nr. 1023/1984, s. 195, og Folketingstidende 1985-86, tillæg A, sp. 354. Spørgsmålet om, hvorvidt agenten bør

have pligt til at afgive forklaring i retten, var genstand for indgående drøftelser i udvalget, jf. betænkningen s. 132-133 og s. 186-193.

Hovedanvendelsesområdet for bestemmelsen var af udvalget tænkt som værende de straffesager, hvor der har været anvendt en agent, og hvor det efter de foreliggende oplysninger, herunder tiltaltes egne forklaringer, ikke kan afvises, at agentvirksomheden er gået videre end tilladt, og hvor dette må antages at kunne få nogen indflydelse på strafudmålingen, uden at det dog er "af afgørende betydning for sagens udfald". Ved at give retten mulighed for at træffe bestemmelse om vidnepligt i sådanne tilfælde forbedrer man kontrollen med, at agentanvendelsen ikke i det konkrete tilfælde fører nogen ud i mere byrdefulde strafsanktioner, end tilfældet ellers ville have været. Ordene i den foreslåede regel "sagens...betydning for vedkommende part" viser hen til dette hovedanvendelsesområde for reglen, jf. betænkningen side 191.

Strafferetsplejeudvalget var opmærksom på, at der ved den foreslåede regel skete en forøgelse af den risiko, der er forbundet med virksomheden som agent, hvilket også er anført i forarbejderne til bestemmelsen, jf. Folketingstidende 1985-86, tillæg A, sp. 354. Udvalgets overvejelser og bemærkningerne til lovforslaget skal ses i lyset af, at såvel udvalgets udkast til lovbestemmelser som det fremsatte lovforslag ikke indeholdt et forbud mod anvendelse af civile agenter.

2.1.5. Hensynet til at sikre et vidne mod overgreb kan tilsige, at vidneforklaringen afgives for lukkede døre og uden tiltaltes tilstedeværelse, samt at vidnets identitet hemmeligholdes. I medfør af retsplejelovens § 841 kan retten forud for domsforhandlingen efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne træffe afgørelse herom.

Efter retsplejelovens § 29, stk. 2, kan retten i straffesager bestemme, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre, når en sigtet (tiltalt) er under 18 år (nr. 1), når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages at bringe nogens sikkerhed i fare (nr. 2), eller når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages på afgørende måde at hindre sagens oplysning (nr. 3).

Under domsforhandlingen kan dørlukning i medfør af § 29, stk. 2, nr. 3, kun ske i 1. instans, og kun når det må forventes, at der senere rejses tiltale for samme forhold mod andre end de under sagen tiltalte, og ganske særlige hensyn gør det påkrævet, at dørene lukkes, jf. § 29, stk. 3. Domsforhandlingen gengives så udførligt i retsbogen, at offentligheden ved domsafsigelsen kan orienteres om domsforhandlingens forløb, i det omfang formålet med dørlukningen tillader det.